

Nederland en de slavernij

EEN HISTORIOGRAFISCH CHRONOLOGISCH
VERSLAG VAN STAATSOPTREDEN **BUITEN**
NEDERLAND

De staat Nederland bestaat sedert 1609 officieel

2

1/6/2023

- ▶ In dat jaar sloten Spanje en het Habsburgse wereldrijk een wapenstilstand met de opstandige gewesten noordelijk van de Rijn
- ▶ Dat betekende: erkenning van de staatzelfstandigheid van deze gewesten
- ▶ Zij mochten als één rijk deelnemen aan het internationale verkeer
- ▶ Terstond besloot hun president, Johan van Oldenbarnevelt koloniaal gebied te werven
- ▶ Want die staat had dringend geld nodig

Deze staat functioneert in een Christelijk Europa

3

- ▶ Het Nieuwe Testament bevat een Heilsleer gebracht door J. C. van Nazareth
- ▶ Deze heilsgeschiedenis begint met zijn geboorte
- ▶ Het Evangelie biedt daarvan een verslag
- ▶ Het gaat er van uit dat er vrijen zijn en slaven, burgers en niet-burgers
- ▶ Omdat het Romeinse bezettingsrecht te Israël en vooral Juda daarvan uitgaat
- ▶ Sint Augustinus leert dat deze staat van zaken natuurlijk en vanzelfsprekend is
- ▶ Ook de slaven zijn tot heil geroepen

Het Europese recht gaat van deze tweedeling uit ook ná de reformatie

- ▶ Luther, Calvijn, Melanchton en zelfs Erasmus aanvaarden dat er horigen en vrijen zijn
- ▶ Dat de horigen verhandelbaar zijn betwisten zij niet
- ▶ Maar de Christen moet hen behoorlijk en humanitair behandelen
- ▶ Nalatigheid of boos opzet te dezen is een doodzonde
- ▶ Alleen de Spaanse Dominicaan Francisco De Vitoria de Salamanca betoogt het tegenovergestelde in zijn *Relectiones de Indiis* 1526

Rechtsgeleerden als Thomas van Aquino en Bartolus bespreken deze tweedeling positief

5

Gerard Strijards Nederland en de slavenrij
1/6/2023

- ▶ De slaaf is onderwerp van handelstransacties en monopolieposities
- ▶ Staten kunnen daarover geopolitieke afspraken maken, ook met niet-christelijke staten
- ▶ De Europese monarchen gunnen de Ottomanen, die hun rijk onstuitbaar vestigen, monopolies in Afrika en het Verre Oosten betreffende de werving, aankoop, transportering, verkoop en exploratie van slaven
- ▶ Istanbul concessionneert deze aan de Sultan van Zanzibar die daarvoor centraal handelspunt wordt
- ▶ De christelijke staten respecteren alle deze concessies omdat zij geen doorzettingsmacht hebben tot midden XIXe eeuw

Een geopolitieke tweedeling van de aarde in 1494 te Tordesillas

6

Gerard Strijards Nederland en de slavernij

1/6/2023

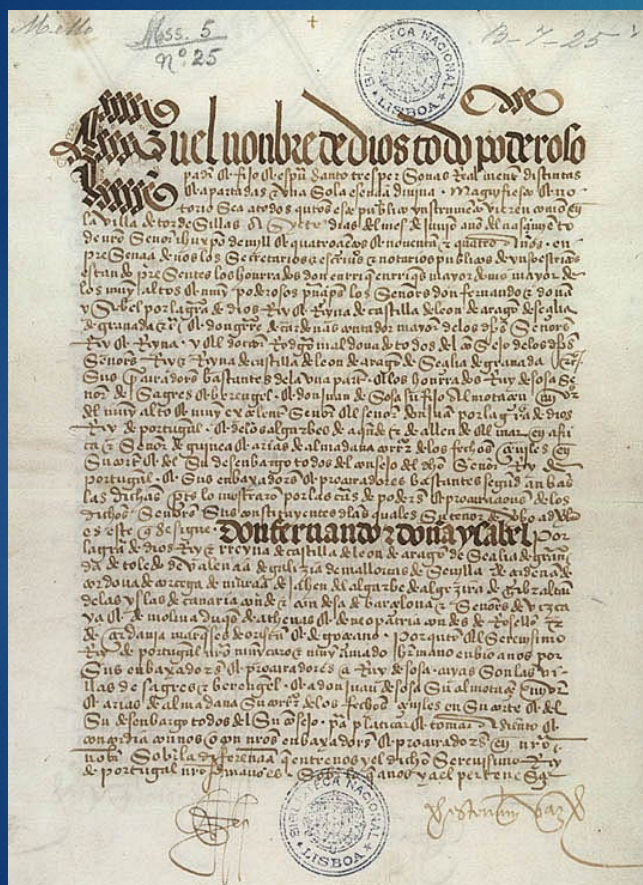
- ▶ Paus Alexander VI verdeelt de nieuwe aarddelen die ná 1494 bekend worden te Europa
- ▶ Hij definieert bij bul twee geopolitieke invloedssferen
- ▶ Een voor Portugal en een voor Castilië omdat die koningen erg katholiek zijn
- ▶ Zij mogen die sferen commercieel uitbaten en eventueel annexeren
- ▶ Mits ze daar het katholicisme maar uitdragen en opleggen
- ▶ Waarbij ze de natuurlijke supranationale rechtsorde van dat moment moeten respecteren
- ▶ Dat is het systeem-Tordesillas

Het Tordesillassysteem is dwingend voor Van Oldenbarneveldt in 1609

7

Gerard Strijards Nederland en de slavenrij
1/6/2023

- ▶ De republiek is zwak en heeft alleen maar een mobiel veldleger
- ▶ De oorlogsvloot moet per zeeslag gecomponeerd worden op huurbasis
- ▶ Spanje is zijn vloot kwijt na 1585 maar Engeland is in opkomst via een staatsmarine
- ▶ Daarom moet de Republiek (nog) geen inbreuken maken op het volkerenrecht
- ▶ Ze moet verkenningstochten overlaten aan een private vennootschap: de V.O.C.
- ▶ De V.O.C. moet de monopolies van Zanzibar daarom erkennen
- ▶ Want de Ottomanen zijn militair geallieerden van de Republiek te land en ter zee
- ▶ Slavenhandel moet als feit aanvaard worden
- ▶ De V.O.C. moet winsten maken en verder niet zeuren

De V.O.C. was een beursgenoteerde winstmaker voor Nederland

8

1/6/2023

Gerard Strijards Nederland en de slavernij

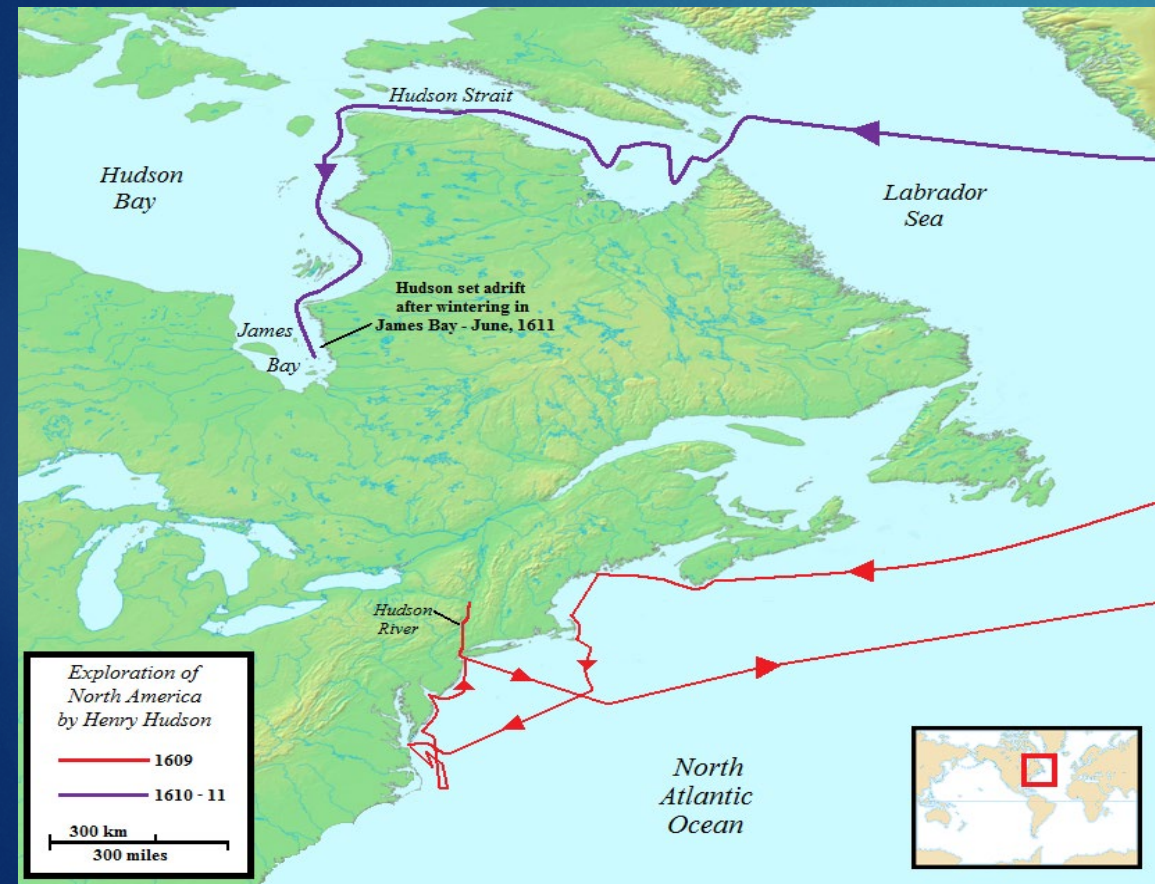
- ▶ Ze was een private naamloze vennootschap zonder ethiek, moraal of religie
- ▶ In 1637 was ze op de internationale beurs 78 miljoen Rijnlandse Guldens waard
- ▶ Dat is ongeveer 80 biljoen EU nu
- ▶ Ze mocht zich niet als protestants manifesteren
- ▶ Ze moest zoveel mogelijk risicomijdend zijn zoals de Shell-Holding nu
- ▶ Daarom mocht ze geen slaventransporten aannemen in cargo-aansprakelijkheid omdat de waar te bederfelijk was
- ▶ Daarvoor kon ze ook geen assurantie onderbrengen bij de Rotterdamsche of Amsterdamsche Lloyd
- ▶ Ze was het grootste beursgenoteerde bedrijf ooit
- ▶ Als ze slaven vervoerde, dan in consignatie van de monopolist van Zanzibar
- ▶ Ze deed dat binnen Azië, nooit daarbuiten

De VOC-uitredingen via Hudson, Matelieff en Van Linschoten, Block hadden ten doel de Tordesillas-monopolies te omzeilen.

Gerard Strijards Nederland en de slavenrij
1/6/2023

- ▶ In 1609 probeerde Henry Hudson voor de VOC een doorgang naar Japan te vinden via de noordwestelijke straten onder de pool
- ▶ Willem Barentsz probeerde het via de noordwestelijke straten in 1595 voor een voorcompagnie van de VOC
- ▶ Matelieff de Jonge trachtte het te doen via de Straat Magelhães in 1598
- ▶ Mede om het Zanzibar-monopolie te breken
- ▶ Maar de zeestraten gaven geen winstgevende routes en waren te risicovol

Nederland schond daarom de Portugese monopolies. Maar kon geen slavenroutes oostwaarts ontginnen

10

Gerard Strijards Nederland en de slavenrij
1/6/2023

- ▶ Portugal werd door Spanje geannexeerd en kon geen Tordesillas-privileges meer uitoefenen
- ▶ Spanje kon het wel, maar had geen monopolie in het Verre Oosten
- ▶ De Nederlanders deden de Archipel, Ceylon en Formosa wel aan maar sloten zich aan bij de slavenexploitatie van de vorsten dáár
- ▶ Die uitnutting veroordeelden hun dominees niet al konden deze slaven Christen worden
- ▶ Op Formosa zetten de VOC-beambten dominees die tegen de slavernij preekten uit
- ▶ Zij golden als **rustverstoorders**
- ▶ De fluit was overigens geen geschikt slaventransportmiddel. Het Engelse spiegelfregat was dat wel.

Westwaarts naar Brazilië kon de WIC voor Nederland wel slaventransporten verrichten

- ▶ Portugal had in Brazilië een monopolie maar het kon dat niet meer afdwingen via een oorlogsvloot
- ▶ De Hollanders en Zeeuwen sprongen nu in dat gat en richtten de WIC op
- ▶ Die werd nog winstgevender dan de VOC omdat hier slaven in carga konden worden genomen
- ▶ De route was minder risicovol en langdurig
- ▶ Daarom stond de Londense Lloyd hier wel volledige carga-assuranties toe die werden geconcessionneerd aan de Rotterdamse en Amsterdamse vestigingen
- ▶ De carga werden in WIC-consignatie vervaren voor de cognossemmentshouders
- ▶ Alsof de slaven vee-eenheden waren tussen 1650-1713
- ▶ Na aflading waren deze eenheden voor rekening en risico van de adressanten waaronder veel Zeeuwen die de Portugese kolonies naastten en plantages begonnen tot 1863

De WIC was als de VOC a-religieus en daarom o.i. immoreel jegens slaven

12

- ▶ De WIC is opgezet als de VOC
- ▶ Zij kreeg een monopolie van de Staten-Generaal op het moment dat het systeem-Tordesillas door Spanje niet meer afdwingbaar was in 1621
- ▶ Spanje was niet meer in staat een transoceanische effectieve oorlogsvloot uit te reden
- ▶ Het monopolie-areaal lag westelijk tussen de meridiaan door de oostpunt van Nieuw-Guinea en oostelijk bij die van de westpunt van Kaap de Goede Hoop
- ▶ De transportfregatten kregen bescherming tegen de Spanjaarden en Engelsen van oorlogssmaldelen die niet per tour opgelegd werden
- ▶ Zij beoogde de aandacht van het territorium van de republiek af te wenden van de grote mogendheden Frankrijk, Spanje en Engeland

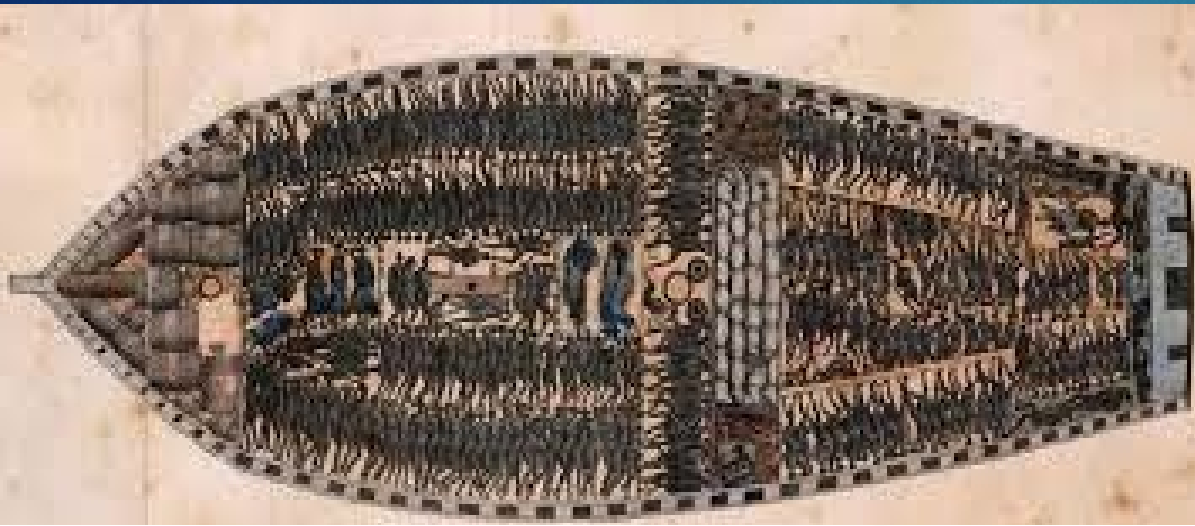

Gerard Strijards Nederland en de slavenrij
1/6/2023

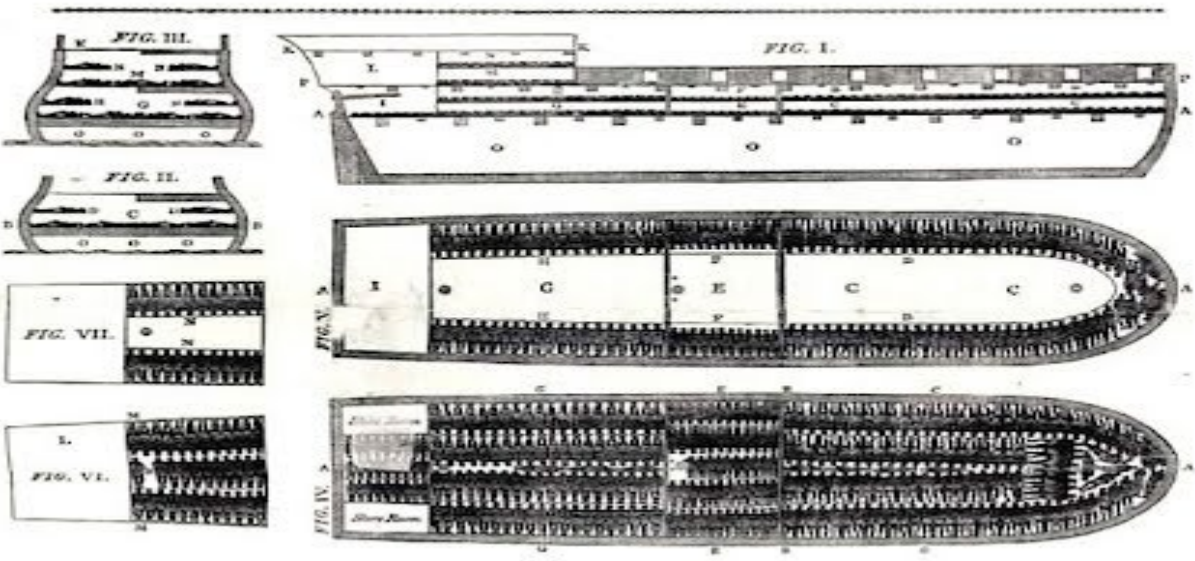

De Lloyds-assurantiepolissen laten zien dat de vervrachters de **slaven als goederen** zien

13

DESCRIPTION OF A SLAVE SHIP.

- ▶ De risicoverdelingen voor belading, tijdens transport, na vervrachting en opslag op de kades demonsteren de ontmenselijking van de transporteenheden
- ▶ De slaaf is doorgaans "freight" die "free on board" (FOB) wordt verladen waarna transportrisico's overgaan op rederij of eerste adressant-cognossementshouder
- ▶ De risico's van tenietgaan of bederf worden precies ingecalculeerd bij risicodragende vaarten in gevaarlijke seizoenen
- ▶ Maar CAP, CIP, FCA, CPT en DAP is ook mogelijk als dat bedongen wordt (Customer Arranged Pickup, Carriage and Insurance Paid to, Free Carrier, Carriage Paid To, Delivered At Final Place) etc.
- ▶ **Niemand neemt daar aanstoot aan**

1/6/2023

De WIC heeft steunpunten aan de westkust van Afrika waaronder Elmina de belangrijkste is

14

- ▶ De Sultan van Zanzibar regelt de slaventransporten via Centraal-Afrika of via aanvoer via kustgaleien vanuit Barabarije in Noord-Afrika
- ▶ Het concentratiepunt is Fort Sint George bij de mijnen (El Mina) waar leverantie en keuring plaatsvindt FOB
- ▶ Het fort werd door de Portugezen gesticht met het oog op hun concessies in het Tordesillas-systeem
- ▶ In 1637 namen de Hollanders het over maar nu met het oog op nieuwe koloniale veroveringen van de Republiek
- ▶ Oppercommandeur was Johan Maurits van Nassau-Siegen die ook grootaandeelhouder werd in de transportverpachtingen en later gouverneur-generaal van Nederduytsch-Brazilië
- ▶ Hij zette het Portugese slavensysteem voort maar erkende dat protestants gedoopten en belijdenden rechtssubjecten waren als waren zij Hollands ingezetenen te Brazilië.
- ▶ Immanente met de persoon gegeven grondrechten werden destijds niet erkend, maar verhandelbaar waren deze gereformeerden niet. Hun doopcertificaat was hun paspoort.

Gerard Stijlards Nederland en de slavernij

1/6/2023

Bij de Vrede van Utrecht krijgen de Engelsen het slavenhandelsmonoplie van de WIC 1713

15

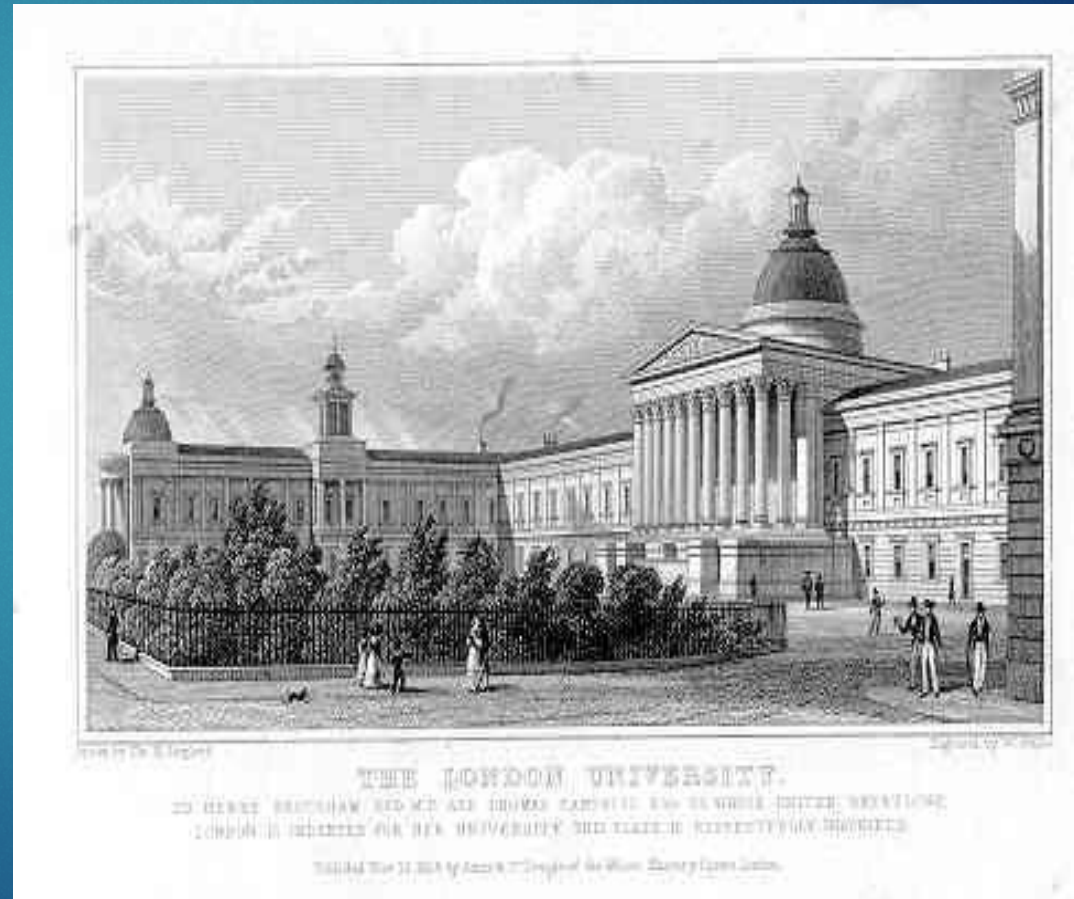
Gerard Strijards Nederland en de slavernij
1/6/2023

- ▶ De Republiek heeft geen oorlogsvloot meer die zich meten kan met de Engelse
- ▶ Bovendien begrijpen de regenten niet langer hoe belangrijk de WIC en VOC-monopolies zijn voor de concurrentiepositie
- ▶ Zij menen dat de mogendheden de Republiek zullen respecteren ook al is de defensie defect
- ▶ Dat is een vergissing: de Engelsen jagen de concurrentie de wereldzeeën uit
- ▶ Met gelden belegd door de Hollanders in Groot-Brittannië dat de wereld gaat overheersen tot 1942 via de vloot
- ▶ Het leidt tot aanmerkelijke verslechtering van de status van de slaven in de Nieuwe Wereld
- ▶ Omdat de Angelsaksen de heidenen niet willen toelaten tot de Anglicaanse kerk op basis van rassenvooroordelen
- ▶ Die voortkomen uit een biotisch-biologische evolutieer waarop Charles Darwin na 1850 voortborduur

Engeland is een theocratie in 1713
de Bijbel is een staatsdocument

- ▶ Dat is het Anglicanisme dat sedert 1688 de Engelse politiek overheerst
- ▶ De Britse Kroon moet handelen conform de Bijbelse Openbaring
- ▶ Die leert de intermenselijke ongelijkheid naar ras
- ▶ Het Britse buitenlands beleid moet daarop gebaseerd zijn
- ▶ De Bijbel leert dat het blanke ras superieur is aan het zwarte en gele
- ▶ Daarom is alleen de blanke perfect rechtssubject naar het volkerenrecht
- ▶ Dit wordt het uitgangspunt voor het Britse geopolitieke imperialisme

De Britse majesteit is “defender of the Faith”. Dat moet daarom het imperialisme rechtvaardigen.

- ▶ De Anglicanisten gaat de Bijbel bezigen als een catalogus van rechtvaardigingen voor onderwerping van niet-Britten
- ▶ Ze gaan op zoek naar passus waaruit blijkt dat de Brit behoort tot de Natie waarmee God een Heilsverbond aangaat
- ▶ Zo hebben ze de Bijbel nog niet eerder gehanteerd, omdat de Kerk als instituut ondergeschikt bleef aan de Staat
- ▶ Willem III deelt echter in een vreemde godsdienst en moet onderworpen blijven aan het Engelse publieke recht
- ▶ Dat gebeurt bij de voorlezing van de Britse Bill of Rights bij zijn troonaanvaarding
- ▶ Hij hoort dat hij gehoorzaamheid als koning verschuldigd is aan de Anglicaanse geloofsleer
- ▶ Dat aanvaardt hij en ook dat hij die leer moet verdedigen
- ▶ Al kent hij die leer niet en wil hij die ook niet kennen

The pope
awarded
Henry VIII
the title
*“Defender of
the Faith.”*

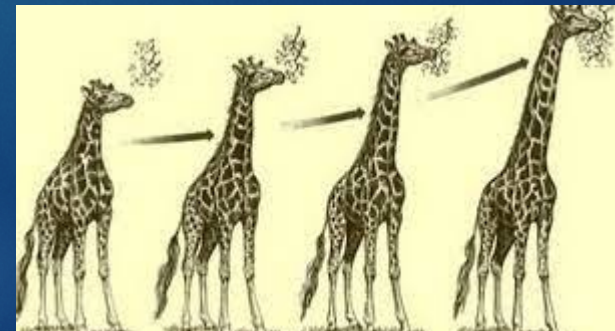
Britse moraal-theologen en staatsrechtsgeleerden springen in dat gat

18

Gerard Strijards Nederland en de slavernij
1/6/2023

- ▶ Welk geloof rechtvaardigt de massale volkerenonderwerping die Groot-Brittannië na 1713 pleegt?
- ▶ In Frankrijk dat eerder koloniseerde bestaan daarover gedachten
- ▶ Fossiele vondsten tonen aan dat de mens in stadia geëvolueerd is
- ▶ Hij heeft biotisch-biologisch fasen doorgemaakt tot maximale perfectie
- ▶ Aldus Jean Baptiste Lamarck die de blanke Europeeër als dat eindresultaat ziet
- ▶ **Zonder er geopolitieke consequenties aan te verbinden.**

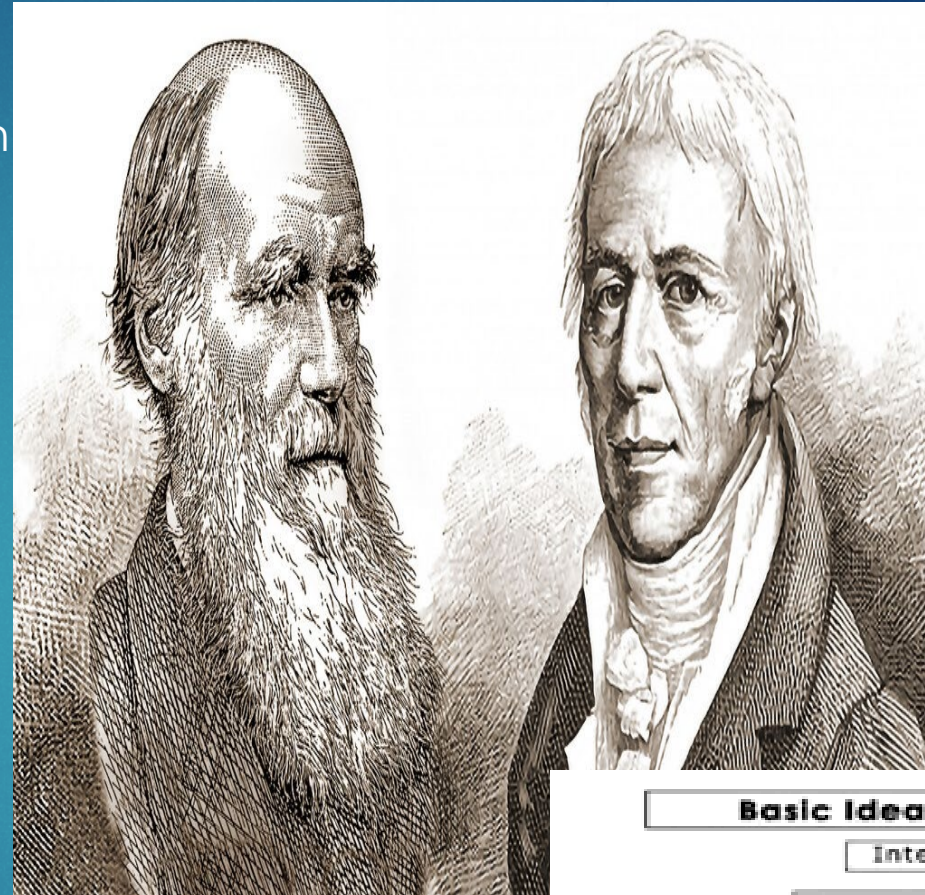
Een rechte lijn tussen Lamarck en

Darwin?

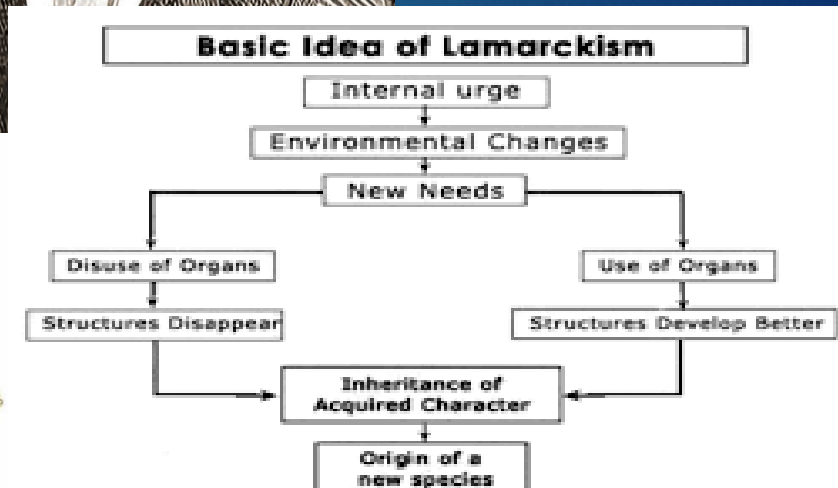
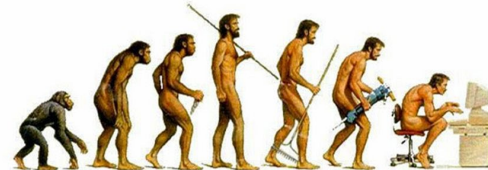
19

Gerard Strijards Nederland en de slavernij
1/6/2023

- ▶ Lamarck is agnost en wil scheiding van kerk en staat
- ▶ Hij wil geen Bijbel als bron voor staatkunde
- ▶ Darwin wil ambtenaar worden binnen het Anglicanisme
- ▶ Hij moet dan dat geloof sauveren en aanvaarden
- ▶ Ook hij ziet evolutiefases met hiërachische reeksen
- ▶ Waarbij de blanke Brit bovenaan staat
- ▶ Maar Darwin ziet dat laatste als Gods wil en Lamarck niet
- ▶ Darwin ontwikkelt een leer voor de koloniale politiek van Victoria Regina Imperatrix
- ▶ Hij heft de scheiding tussen kerk en staat geheel op
- ▶ Lamarck zou daarvan gruwen

EVOLUTION

Tussenschakel is de Schot Robert Grant (bioloog) 1793-1874

20

Gerard Strijards Nederland en de slavernij
1/6/2023

- ▶ Lid van de Zoological Society en de Geological Society of Londen
- ▶ Hij doet aan vergelijkende anatomie onder zoogdieren
- ▶ Hij ziet de mens als een zoogdier
- ▶ Maar dat zegt hij niet expliciet want dat is tegen de Anglicaanse interpretatie van de Bijbel
- ▶ Hij classificeert volgens frenologische methodes
- ▶ Hij komt tot de progressieve transmutatietheorie die Darwin het zetje geeft naar zijn evolutie-these
- ▶ Zouden mens en aap dezelfde stamhouder hebben?
- ▶ Vertegenwoordigen rassen mindere (slechte geëvolueerde) soorten?